

TÜRK HUKUKUNDA SİYASİ PARTİ SİCİLLERİNİN TUTULMASI

(Keeping of the Political Parties Record in Turkish Law.)

İsmail Hakkı ŞENTÜRK¹

ÖZ

Ülkemizde 1960 yılında çok partili siyasi hayata geçtikten sonra siyasi partiler Dernekler hukukuna göre yönetilmiş, işlemler de buna göre yürütülmüştür. 1982 Anayasası ve 1983 tarihli Siyasi Partiler Yasası ile birlikte siyasi partilerin sicil ve soruşturma işlemleri bağımsız ve tarafsız bir organ olarak Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına verilmiştir.

Seçmen bilincinin artması, bilgiye hızlı, güvenli ve doğru bir şekilde ulaşma arzusu siyasi parti işlemlerinde de kendini göstermiş, artan bilgi edinme talepleri ile birlikte idari ve teknik alt yapının bu talepleri karşılamaya yeterli hale getirilmesi zorunluluğunu ortaya çıkarmıştır.

Özellikle üye kayıtlarının internet ortamında vatandaşların bilgisine açılması ile başlayan süreç, 2012 yılının ortalarında siyasi partilerin tüzüğü, amblemi, genel başkanı, üye sayısı vs konularına yoğunlaşmıştır.

Bilginin halka açılması beraberinde hataları, aksaklıkları ve eksiklikleri görme imkanı getirmiş, buna bağlı olarak yasal ve idari açıdan yapılması gereken zorunlu değişiklikler ortaya çıkmıştır.

Bu çalışmamızda artan talepleri karşılamak ve yaşanan sorunlara çözüm bulmak adına yapılması gerekenler ele alınmaya çalışılmıştır.

Avrupa Birliğine üye ülkelerinde siyasi parti sicil işlemlerinin genel olarak dernekler hukuku statüsünde ele alınması, devletin müdahalesinin hemen hemen hiç olmaması nedeniyle mukayeseli hukuk açısından yaşanan sorunlara dönük bir değerlendirme imkanı olmamıştır.

Anahtar Kelimeler: Siyasi Parti, Sicil, Seçmen, Demokrasi, Demokratik Hayat.

1 Yargıtay Cumhuriyet Savcısı, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Doktora Öğrencisi, ihsenturk@hotmail.com

*Makale Geliş Tarihi: 14.11.2014, Kabul Tarihi: 25.11.2014

ABSTRACT

After transition to a multi-party system in 1960 in our country, political parties were ruled in accordance with Association Law and procedures were carried out accordingly as well. By the Constitution of 1982 and the Law on Political Parties dated 1983, recording and investigation procedures of political parties were assigned to the Office of Chief Public Prosecutor of the Court of Cassation as an independent and impartial organ.

Increase in consciousness of the electors and desire for access to information in a fast, secure and right way have also stood out in procedures of political parties; and along with the increasing demands for information, have brought out the obligation to render the administrative and technical sub-structure efficient to meet these demands.

Particularly, the process, which started by making the member records open to information of the citizens on the internet, focused in the middle of 2012 on the by-laws, emblems, General Presidents, the number of members of political parties, etc.

Making information open to public has brought along the opportunity to see errors, malfunctions, and defects, and correspondingly, mandatory changes required to be made legally and administratively have come up.

In this study, some efforts have been made to handle what should be done for the sake of meeting the increasing demands and finding a solution for the problems which are experienced.

Due to the fact that recording procedures of political parties are generally considered on the status of Association Law, and that there is almost no state intervention in Member Countries of the European Union, there has been no opportunity to make an evaluation on the problems being experienced in terms of comparative law.

Keywords: Political Party, Record, Electorate, Democracy, Democratical Life

GİRİŞ

Siyasi partiler demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsuru olarak tanımlanmaktadır. Bireylerin, sahip olduğu düşünceleri ifade edebilmek amacıyla bir araya gelerek; bu düşüncelerini siyasal sistemde etkin hale getirebilecek yapılar oluşturma ihtiyacı, siyasi partilerin doğuşunda etkili olmuştur. Siyasi partiler bu yönüyle çoğulcu demokrasinin hayata geçirilmesinin temel unsuru olarak kabul edilmektedir. Belirli bir düşünceyi paylaşan insanların, bir araya gelerek bu düşüncelerini daha güçlü savunmaları ve hatta iktidar olarak ya da iktidarı paylaşarak bu düşünceyi hayata geçirme çabaları siyasi partileri doğurmuştur.

Günümüz çağdaş demokrasilerinde siyasi partiler çoğulculuğun ve demokrasinin olmazsa olmaz unsuru olarak kabul görmektedir. Siyasi partiler demokrasinin bir gereği olduğuna göre; siyasi partilerin kuruluş ve faaliyetlerinin bu demokratik çoğulculuğu sağlama ve hatta geliştirmeye yarayacak nitelikte düzenlenmesi ayrı bir gerekliliktir. Bu nedenle de gelişmiş demokrasilerde siyasal partilere geniş bir özgürlük alanı tanınması esası benimsenmiştir. Siyasi partilerin deyim yerindeyse, kırmızı çizgileri belirlendikten sonra, geniş bir özgürlük alanı içerisinde görüş ve düşüncelerini yayması ve iktidara gelebilmek için çalışması esası kabul görmektedir.

Siyasi partilerin faaliyetlerinin özgürlüğü kapsamında kuruluşlarının da kolay ve bu özgürlüğün ruhuna uygun olması önemlidir. Bu nedenle siyasi parti kurmak önceden izin almayı gerektirmemektedir. Siyasi Partiler Kanununa göre kuruluş bildirgesi ve eklerinin İçişleri Bakanlığı'na verilmesiyle siyasi partiler tüzel kişilik kazanmaktadır.

Siyasi partiler, demokrasinin vazgeçilmez unsuru olmakla birlikte; siyasi partinin kendi içinde de demokratik olması çok önemlidir. Bu nedenle siyasi partilerde, üyelerin sıkı biçimde takip edilmesi, parti içi demokrasi açısından büyük önem taşımaktadır. Birden çok üyelik yoluyla, parti içi demokrasinin zarar görmemesi için, üye denetim görevi, bağımsız bir organ olan Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'na verilmiştir.

Siyasi partilerin sicil işlemlerinin hızlı, güvenli, teknolojik gelişmelere uygun ve şeffaf bir biçimde tutulmasını temin bakımından, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından uygulamalar hayata geçirilmiştir. Bu çalışmada, gerek mevzuat ve gerekse idari işleyiş bakımından ortaya çıkan sorunlar ile çözüm önerileri birlikte ele

alınmaya çalışılacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

Sicil, Siyasi Parti Kavramları

I. Genel Olarak

Kavram olarak “*siyasal parti*” ve “*siyasi parti*” terimlerinin aynı anlamda kullanıldığı, teorinin bir kısmında siyasal parti kavramı kullanılırken, mevzuatımızda *siyasi parti* kavramı kullanılmaktadır. Bu incelemede ise, mevzuata uygun olarak siyasi parti kavramını kullanacağız.

Çağdaş toplumlarda “*siyasal partiler*” ya da “*siyasi partiler*”, demokratik hayatın ve demokratik devlet düzeninin vazgeçilmez unsurudur. Temsil esasına göre yürütülen demokrasi, yine temsil esasına dayalı siyasi partiler eliyle gerçekleştirilmektedir. Bu husus Anayasamızın 68. maddesinde de ifade edilmiştir.

Toplumun yaşayabilmesi ve gelişebilmesi için meşru siyasi kararlar almayı sağlayan bir siyasi sisteme mutlak ihtiyaç duyulmaktadır. Bu siyasi sistemin ve modern devletin işleyişinin en önemli unsurlarından birisi de siyasi partilerdir. Politikaya ister “*iktidar ilişkileri*” ister “*karar alma süreci*” açısından bakılsın, bu iki ana yaklaşımın odak noktasında siyasi partiler yer almaktadır. Demokrasinin vazgeçilmez unsuru olan siyasi partiler, seçim yoluyla, nüfusu milyonları aşan toplumlarda bireylerin devlet yönetimine katılmasını sağlar.

Siyasi partilerin bu önemi nedeniyle her demokratik ülkede siyasi partilerin kuruluşu -organlarının oluşumu, üye kaydının yönetimi, hak ve yükümlülükleri, soruşturma usulleri, yasak eylem ve işlemleri nedeniyle uyarılmaları, kapatılmaları, mali denetimleri, uluslararası ilişkileri- bakımından Anayasa, yasa ve siyasi parti iç mevzuatlarında farklı düzenlemelere yer verilmiştir.

Uluslararası kurallar ışığında, temel hak ve özgürlüklerden olan siyasi parti kurma ve siyasi etkinlikte bulunma hakkının kısıtlanmaması asıl olmakla birlikte; her ülke kendi koşullarını, ülke bütünlüğünü, demokrasiyi ve kamu düzenini korumak için bir kısım özel kısıtlayıcı hükümlerde getirebilir. Ancak, bu kısıtlamalar, demokratik hakların kullanılması kısıtlamaktan öte, bu hakların korunmasını sağlayan uygulamalar olarak da savunulmaktadır.

Demokratik kuralları uygulamaya geçirmiş, demokratik siyasi par-

tiler sistemine sahip ülkelerde, bu kısıtlamaların neler olduğu, sorunların ne şekilde ortaya konulup çözüldüğü incelenmelidir.

Çağdaş demokrasiler olarak bilinen, vatandaş ile devlet arasındaki ilişkilerin belli bir olgunluğa eriştiği, her kurumun işlevinin ve sistem içindeki rolünün artık tartışma götürmez bir şekil aldığı, kurumsallaşmış demokrasiler olarak adlandırılan Avrupa Birliği (AB) üyesi ülkelerdeki siyasi partilerin yönetim modelinin, ülkemizdeki siyasi partiler açısından da ele alınmalı, gerek mevzuatın ve gerekse uygulamaların bu kapsamda uyumlu hale getirilmesi önem arz etmektedir.

Siyasi partilerin demokratik toplumun gerektirdiği standartlarda yönetilmesi, parti içi demokrasinin gelişmesi, her seçmenin bir siyasi partide temsilinin sağlanması, siyasi parti kurma partilere üye olma ve üyelikten istifa işlemlerinin kolaylaştırılması, mevzuattaki adli ve idari yaptırımların yeniden tanımlanarak cezaların güncellenmesi, yaptırımları verecek ve uygulayacak makamının siyasi etkiden uzaklaştırılması bakımından yasal düzenlemelere ihtiyaç bulunmaktadır.

II. Siyasi Partinin Tanımı

Siyasal partinin herkes tarafından kabul edilen bir tanımı henüz yapılamamıştır.² Siyasi partilerin tanımı konusunda siyasi partinin sistem içinde taşıdığı önem, yerine getirdiği işlev, içinde bulunduğu siyasal düzenin özellikleri dikkate alınarak, farklı ögelere vurgu yapıldığı söylenebilir.

“Parti” sözcüğünün kökeni Latince “pars” kelimesidir ve “parça” anlamına gelmektedir. Fransızcadan dilimize geçen “parti” kelimesi Türkçede “parça, bölüm, grup” anlamına gelmektedir.³

Bugün “parti” olarak adlandırılan kuruluşa Osmanlı döneminde “firka” denmekteydi. Firka, “fark, tefrik, firak” gibi bölünme ve ayrılma anlamı ifade eden kelimelerle aynı kökten gelmektedir.⁴

Parti, belirli meseleler karşısında daima bir takım insanların başkalarından ayrılışını ifade eder.⁵ Diğer açıdan firka; birleşmenin,

2 DAVER Bülent, “Anayasa Mahkemesi Kararları Açısından Siyasal Partiler; Birkaç Örnek Olay” www.anayasa.gov.tr (Erişim tarihi 15 Kasım 2014)

3 PERİNÇEK Doğu, “Siyasal Partilerin Hukuki Rejimleri”, Siyasi Partiler ve Demokrasi Sempozyumu, TESAV, Ankara, 1995, Sayfa 146; Mustafa KOÇAK, Siyasal Partiler ve Türkiyede Siyasi Parti Yasakları, Turhan Kitabevi, Ankara, 2002, Sayfa. 39-40;

4 TANILLI Server, Devlet ve Demokrasi Anayasa Hukukuna Giriş, 8. Baskı, Çağdaş Yayınları, İstanbul, 1996, S. 205.

5 KUZU Burhan, “1961 Ve 1982 Anayasalarında ve Bunlara İlişkin Siyasal Partiler Kanunlarında Siyasal

belirli bir fikir ve program etrafında toplanmanın adıdır.

Bir toplumda, ortak görüşleri paylaşanların oluşturduğu grupların örgütlenmesi “siyasi partiyi” ortaya çıkarır. Siyasi parti “ortak düşüncedeki insanların iktidarı ele geçirmek amacıyla kurdukları örgüt”⁶, “programını, felsefesini, görüşlerini (doktrinini, ideolojisini) uygulamak için iktidara gelmeyi amaçlayan bir insan topluluğu”⁷, Fransız siyaset bilimci F.Goguel ise; “üyelerinin düşünce ve menfaatlerini gerçekleştirmek için kısmen ya da tamamen iktidarı elde etmek amacı ile siyasi hayata katılan teşkilatlanmış bir grup”⁸, olarak tanımlamıştır. “Halkın desteğini sağlamak suretiyle devlet mekanizmasının kontrolünü ele geçirmeye veya sürdürmeye çalışan, sürekli ve istikrarlı bir örgüte sahip siyasi topluluk”⁹ şeklinde de tanımlayanlar olmuştur.

Siyasi partiler, beşeri unsur olarak taraftar, üye, militan ve lider topluluğu; bunların meydana getirdiği örgüt ile iktidara geçildiği zaman gerçekleştirilmek istenen görüşler, doktrin ve program unsurlarından meydana gelmektedir.¹⁰

Siyasi partiler demokratik çoğulculuğun olmazsa olmaz unsurudur. Siyasi partilerin serbestçe kurularak iktidar yarışına katılmadıkları ya da bir görüşü savunamadıkları bir düzenin özgürlükçü ve çoğulcu demokrasi olarak nitelendirilmesi mümkün değildir¹¹.

Siyasi partiler, seçim yoluyla yürütme ve yasama iktidarını elde etme amacına yönelik demokratik kuruluşlardır. Siyaset kurumunun özünü ve omurgasını, siyasal partiler oluşturur. Devleti dönüştürme ve iyi yönetim projesi, örgütlenme kolektif özgürlüğünün tepe noktasını siyasal partiler oluşturur.¹²

1961 Anayasasının 59 uncu ve 1982 Anayasasının 68 nci maddelerinde siyasi partilerin “demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurları” olduğu vurgulanmış, ancak, her iki Anayasada da siyasi partilerin tanımı yapılmamıştır.

Parti Kavramı, Kuruluşu ve Kapatma Rejimi (Karşılaştırmalı Bir İnceleme)”, İÜHFM, C. LII, Sayı. 1-4, 1987 Sayfa. 146.

6 DİNLER Veysel, “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Siyasi Partiler” Yüksek Lisans Tezi Isparta – 2003

7 DAVER Bülent, “Anayasa Mahkemesi Kararları Açısından Siyasal Partiler; Birkaç Örnek Olay” www.anayasa.gov.tr (Erişim tarihi 15 Kasım 2014)

8 TEZİÇ, Erdoğan, Anayasa Hukuku, Sayfa.305, İstanbul 1998

9 KÖYBAŞI Zafer “Türkiye’de Siyasi Partilerin Aday Tespiti” Yüksek Lisans Tezi Konya 2006

10 ARASLI Oya “Adaylık Kavramı ve Türkiye’de Milletvekilliği Adaylığı” Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara 1972

11 OKTAY Uygun, , “Çoğulcu Demokrasi ve Siyasal Partilerin Kapatılması Rejimi” Uluslararası Anayasa Kongresi Metinler Kitabı, Cilt: 1, Sayfa. 322, İstanbul 2012

12 İYİMAYA, Ahmet, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı 64, Yıl 2006, Sayfa 189

2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 3 üncü maddesi; siyasi partileri “*milli iradenin oluşmasını sağlayan tüzel kişilikler*” olarak belirtmiştir.

Anayasa Mahkemesi siyasi partileri; “*temel ilke, partilerin kuruluş ve çalışmalarında özgür olmalarıdır. Partiler, belli siyasal düşünceler çerçevesinde birleşen yurttaşların özgürce kurdukları ve özgürce katılıp, ayrıldıkları kuruluşlardır. Kamuoyunun oluşumunda önemli etkisi olan partiler, yurttaşların istem ve özelemlerinin gerçekleşmesine çalışan ve siyasal katılımları somutlaştıran hukuksal yapılarıdır*” şeklinde tanımlamıştır.¹³

Ancak, siyasal partilerin varlığını ve gerekliliğini kabul etmekle birlikte, siyasi partilerle ilgili sorunların, sakıncaların giderilmesi yollarının yine demokratik mekanizma ve usullerle, çağdaş yöntemlerle aranıp bulunması gerekir. Bu konuda en önemli husus, kanunlardan daha çok, halkın siyasal terbiyesini eğitim yoluyla artırmak, siyasi partilerin normal işlemlerini temin etmek ve siyasal rejimin sağlıklı bir ortam içinde gelişmesini sağlamaktır. Unutulmamalıdır ki; siyasi partiler, buldukları ülkenin, toplumun, siyasi, sosyal ve ekonomik ve kültürel şartlarının ürünüdür.¹⁴

III. Mukayeseli Hukukta Siyasi Partiler

Siyasi partiler birçok ülkede bir çeşit dernek biçiminde örgütlenmiştir. Genelde dernekler gibi işlem görmekte ve normal Dernekler Kanununa tabi olmaktadır. Ancak, bazı ülkelerde, özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra yapılan anayasalarda, siyasal partilere anayasal bir kurum olarak yer verilmiş ve ayrıca bir Siyasal Partiler Kanun'u çıkarılması öngörülmüştür.¹⁵

1947'de ilk olarak İtalya'da siyasal partilere anayasal düzende yer verilmiş; Anayasasının 49 uncu maddesine “*bütün yurttaşlar, ulusun politikasının demokratik yollarla belirlenmesine katılmak üzere partilerde birleşme hakkına sahiptir*” hükmü konmuştur. Devamla; 1949'da Federal Almanya Anayasasına siyasi partiler ile ilgili hüküm konmuş, daha sonra, Yunanistan, Portekiz, İspanya ve Türkiye'de benzer düzenlemelere yer verilmiştir.

Mukayeseli hukuk açısından Batı Avrupa ülkeleri arasında, Almanya, Portekiz, İspanya, Avusturya, Çek Cumhuriyeti ve Polonya

13 Anayasa Mahkemesi kararı 13.3.2003 Tarih, 1999/1-2003/1 Sayılı Kararı,

14 DAVER Bülent, “Anayasa Mahkemesi Kararları Açısından Siyasal Partiler; Birkaç Örnek Olay” www.anayasa.gov.tr (Erişim tarihi 15 Kasım 2014)

15 DAVER BÜLENT, “ANAYASA MAHKEMESİ KARARLARI AÇISINDAN SİYASAL PARTİLER; BİRKAÇ ÖRNEK OLAY” WWW.ANAYASA.GOV.TR (ERİŞİM TARİHİ 15 KASIM 2014)

dışında özel siyasi partiler yasasına sahip ülke bulunmamaktadır. Özel olarak siyasi partiler yasası olmayan ülkelerde siyasi partilere ilişkin konular dernekler ile ilgili mevzuata veya diğer genel hükümlere göre çözümlenmektedir.

Avrupa Birliği ülkelerinde genel olarak, siyasi partilerin tüzel kişilik olarak örgütlenmesi öngörülmemektedir. Örneğin, İngiltere, Hollanda, Lüksemburg, İrlanda, İtalya ve Belçika'da siyasi partilerin tüzel kişiliği bulunmamaktadır. Bu ülkelerde ayrı bir siyasi partiler yasasının olmamasının asıl sebebi, parti özgürlüğüne bir müdahale olarak algılanmak istenmemesidir.

Siyasi partiler ile ilgili olarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Konu, Sözleşme'nin 11 nci maddesinde düzenlenen "örgütlenme özgürlüğü" kapsamında ele alınmaktadır. Örgütlenme özgürlüğü ile ilgili olan 11 nci maddenin siyasi partilere de uygulanacağı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin içtihatları ile kabul edilmiştir¹⁶.

IV. Ülkemizde Siyasi Partilerin Kuruluşu

Mutlak teokratik bir devlet olan Osmanlı İmparatorluğu'nda 20 nci yüzyıl başlarına kadar, çağdaş anlamda bir siyasi parti olgusuna rastlanmamaktadır. Kanun-u Esasi'nin yeniden uygulamaya konulduğu 1908 yılında, hürriyet ilan edilmiş, böylelikle gizli olarak çalışan pek çok dernek yasal hale gelmiştir. "Cemiyet" (dernek) adıyla çalışan siyasal kuruluşlardan bazıları da "firka" (parti) adını almıştır.

23 Nisan 1920 de açılan TBMM'de siyasi parti yoktu. Mustafa Kemal'in desteklediği "Birinci Grup" ve bunların karşısında "İkinci Grup" bulunmaktaydı. 1924 Anayasasında siyasi partiler ile ilgili herhangi bir düzenleme bulunmuyordu. Partilerle ve derneklerle ilgili faaliyetler ve işlemler Osmanlı İmparatorluğu'ndan devralınan mevzuata göre yürütülüyordu. 1935 yılında çıkarılan Cemiyetler (Dernekler) Kanun'u sadece derneklere değil, siyasi partilere de uygulanmaktaydı.¹⁷

1961 Anayasası ile birlikte 1965 yılında 648 sayılı Siyasi Partiler Kanun'u çıkarılmış, yine bu dönemde Anayasa Mahkemesi kurulmuş ve siyasi partilerin bu mahkemece denetlenmesi sağlanmıştır.

16 Bkz. AİHM, Almanya Komünist Partisi/ Almanya ve Türkiye Birleşik Komünist Partisi/ Türkiye ve Refah Partisi/ Türkiye Kararları

17 DAVER Bülent, "Anayasa Mahkemesi Kararları Açısından Siyasal Partiler; Birkaç Örnek Olay" www.anayasa.gov.tr (Erişim tarihi 15 Kasım 2014)

1980 yılında Silahlı Kuvvetlerin yönetime el koyması ile birlikte Milli Güvenlik Konseyi Yasama Meclislerini kapatmış ve siyasi partileri feshetmiştir.

1982 Anayasasının ruhuna uygun olarak; 22.04.1983 tarihinde 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanun'u kabul edilmiş ve söz konusu Kanun 24.04.1983 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Kanun'un 3 üncü maddesi siyasi partileri "*milli iradenin oluşmasını sağlayacak kuruluşular*" olarak belirtmiştir.

Kanun'un 74 üncü maddesinde; siyasi partilerin mali denetiminin Anayasa Mahkemesince evrak üzerinde yapılacağı, kesin hesapların bilgi için Cumhuriyet Başsavcılığına verilmek zorunda olduğu belirtilmiştir.

1983 tarihli Kanun'da bir çok değişik yapılmış olmasına rağmen; siyasi partilerin kurulması, mali denetimi, kapatılması, sicil ve soruşturma işlemlerinde çağa uygun olmayan hükümler yürürlükte bulunmaktadır.

Diğer konuda; siyasi partilerin faaliyetleri bakımından bir den çok kamu kurumunun yetkili olması gerekli eşgüdümü bilgi alışverişinin ve insicam sağlamakta yetersiz kalmaktadır. Siyasi partilerin kuruluşu T.C. İçişleri Bakanlığı tarafından, parti sicilleri ve soruşturma işlemleri Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından, bilgilerin elektronik ortamda saklanması T.C Adalet Bakanlığı tarafından, mali denetimi Anayasa Mahkemesi adına Sayıştay tarafından, seçim ve kongre faaliyetleri ise Yüksek Seçim Kurulu tarafından yapılmaktadır.

Birden çok kurumla yaşanan bu ilişkiler ağı, gerek işlemlerin takibinde, denetiminde ve gerekse cezai müeyyidelerin uygulanmasında sorunlar ortaya çıkarmaktadır. Bu nedenle gerekli eř güdüm ve uyumun sağlanması için, muhatap kurumların azaltılması, mevzuatın güncellenmesi ve kurumların birbiriyle teknik altyapısının uyumlu hale getirilmesi gerekmektedir.

Mevcut sorunların küçükte olsa giderilmesi ve mevzuattaki güncellemelerin yapılması bakımından Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın girişimi ile, Türkiye Büyük Millet Meclisinde grubu bulunan siyasi partilerle toplantılar yapılmış, mutabık kalınan metin "*2820 Sayılı Siyasi Partiler Yasasında Yapılması Gereken Değişiklik Teklifi*" olarak, Kasım 2013 tarihinde TBMM'ne ve T.C Adalet Bakanlığı'na su-

nulmuştur.¹⁸

İKİNCİ BÖLÜM

Siyasi Partilerin Hukuki Niteliği

Siyasi partilerin hukuki niteliği konusunda Türk doktrininde iki farklı görüş bulunmaktadır. Birinci görüş; siyasi partileri dernekler gibi özel hukuk tüzel kişisi kabul etmektedir. Bu görüşe göre, siyasi partilerin anayasada yer almaları nedeniyle onları “*anayasa organı*” olarak nitelendirmek doğru olmaz. Bir organın anayasa organı olarak kabulü için tüzel kişiliğinin olması gerekir. Bu nedenle bir yapının “*anayasa organı*” olarak tanımlanması hukuki olmaz. Tüzel kişiliği olan Devlet olduğuna göre ancak, devlet organından söz edilebilir. Siyasi partileri devletin organı olarak nitelemek de doğru olmaz. Devletin egemenliğini kullanmada yetkili organlar, yasama, yürütme ve yargı organlarıdır. Oysa, siyasi partiler devlet örgütü dışında, tüzel kişiliği olan, devlet iradesinin yasama ve yürütme organları ile ortaya çıkmasında birer araçtırlar¹⁹.

Diğer bir görüş; Siyasi partilerin özel hukuka göre düzenlenmiş bir tüzel kişilik olduğunu kabul etmektedir. Siyasi partiler kamu tüzel kişisi kabul edilemez. Çünkü bunu sağlayıcı belirli bir üstün güce sahip değildir. Siyasi partilerin örgüt yapıları, kuruluş biçimleri, kamu gücünü doğrudan kullanmaktan yoksun olmaları nedeniyle “*özel hukuk kuruluşları*” oldukları da ifade edilmektedir.

Bir diğer görüş ise; siyasi partilerin kamu tüzel kişisi ile özel hukuk tüzel kişisi arasında “*kendine özgü kuruluşlar*” olduğu yönündedir.

Siyasi partiler, sivil toplumla devlet kurumları arasında köprü niteliğinde olup, bu nitelikleri itibariyle de bazı açılardan özel hukuk tüzel kişilerine, bazı açılardan da kamu hukuku tüzel kişilerine benzeyen kendine özgü kuruluşlardır. Siyasi partilerin bu yarı kamusal niteliği, birçok batı demokrasisinde siyasi partilere devlet bütçesinden yardım yapılmasını sağlamıştır.

Siyasi partilerin devlet bütçelerinden yardım alma kriterleri dikkate alındığında kamu yararına derneklerin de Devlet yardımı aldıkları gözetildiğinde bu kriterin siyasi partileri kendine özgü yapı yerine “*kamu yararına dernek*” statüsüne yaklaştırdığı söylenebilir. Nitekim Anayasa Mahkemesi de önceleri Devlet yardımı almaları nedeniyle

18 www.yargitaycb.gov.tr (Erişim tarihi 15 Kasım 2014)

19 Teziç, Sayfa. 320 vd.

siyasi partileri kamu yararına çalışan kuruluş olarak kabul ederken²⁰ sonradan Devlet yardımı olsa da özel hukuk tüzel kişisi saymış, son olarak ise kendine özgü kuruluşlar olduğuna hükmetmiştir.

Anayasa Mahkemesi siyasi partileri doğrudan doğruya kamu hukuku kurumu veya devlet organı olarak nitelememiştir. Siyasi partilerin uyacakları esasların anayasa'da yer alması, gelir kaynakları ve giderleri hakkında Anayasa Mahkemesine hesap vermesi, kapatılmalarının ancak, Anayasa Mahkemesi kararıyla mümkün olması, anayasa'da demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsuru olarak belirtilmeleri nedeniyle özel bir önemi bulunmaktadır. bu nedenle sıradan bir dernek gibi algılanmaması gerekir.

Siyasi partileri demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurları olarak belirtmek, siyasi partilere değer vermek yanında Anayasa'nın çok partili demokrasi düzenini öngördüğünü de ifade etmek gerekir.

Avrupa Birliği ülkelerinde ise durum farklıdır. Avrupa Konseyi ilkeleri çerçevesinde, "çoğulculuk olmadan demokrasi olamayacağı"na dair güçlü bir inanç bulunmaktadır. Siyasi partiler, demokratik toplumların tamamlayıcı aktörleri olarak tanımlanmakta ve varlıkları, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 11 nci maddesinde düzenlenen "*dernek kurma özgürlüğü*" ve 10 uncu maddesinde yer bulan "*ifade özgürlüğü*" kapsamında koruma altına alınmıştır.

Avrupa da "*siyasi çoğulculuğun*" demokrasilerin temel ilkesi olduğu yönündeki kanaat, ortak bir değer olarak paylaşılma ile birlikte, Avrupa Birliği üyesi devletlerde ve genel olarak Avrupa ülkelerinde siyasi partileri düzenleyen mevzuatın birbirinden büyük ölçüde farklı olduğu bilinmektedir.²¹

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Siyasi Partilerin Kurulması, Üye Olma, Üyelikten Ayrılma

I. Siyasi Partilerin Kurulması

A. Mukayeseli Hukukta Siyasi Partiler

Siyasi partilerin dünyadaki kuruluşuna baktığımızda; ilk aşamada dernek statüsüne sokularak, parlamento iç tüzüklerinde siyasi parti gruplarına yer verilmiştir. Ancak, uzun bir süre anayasa metinlerin-

20 Bkz. Anayasa Mahkemesi Kararı, 18 Şubat 1969 Tarih, 1969/14 Karar

21 TC. Adalet Bakanlığı Kanunlar Genel Müdürlüğü görüş bildirimini sayı 94580662/2013-276.01.03/402/4147

de siyasi partilere yer verilmemiştir. Bu bakımdan diğer derneklerden farkları veya fazladan herhangi bir güvenceleri söz konusu değildir. Siyasi partinin hukuk düzeni içerisinde yerini geç elde etmesi, hukukun siyasal hayatın gerisinde kalmasına neden olmuştur.

Siyasi parti özgürlüğü, anayasa ve yasalarda iki biçimde var olabilmektedir. Birincisi, bireysel düzeyde güvence, diğeri ise kurumsal güvencedir. Bireysel güvence, sübjektif kamu hakkı ve temel hak olarak düzenlenmektedir. Bu güvence; siyasi partilere üye olma veya siyasi partilere üye olmama, üyelikten ayrılma haklarını kapsar. Siyasi parti kurma, partiye üye olma hakkı “pozitif parti özgürlüğü”; partilere üye olmaktan uzak durma veya üyelikten ayrılma ise “negatif parti özgürlüğü” olarak nitelendirilebilir.²²

Günümüzde siyasi partiler, her ülkede aynı hukuki düzenlenmeye tabi değildir. Batı demokrasilerinde bazı istisnaların dışında siyasi partiler ile ilgili olarak; ulusal mevzuatlarda, Seçim Kanun’u ve benzeri kanunlar ile parlamento içtüzüklerinde dağınık hükümler yer almaktadır. Siyasi partilerin, özel yasalar yoluyla güvenceli bir statüye tabi tutulmaları ise, çok yaygın bir uygulama değildir.²³

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’ne göre partiler, ülke sorunlarının çözümü konusunda farklı görüşler geliştiren, farklı toplum kesimlerinin taleplerini devlete yansıtan siyasal oluşumlardır. Partilerin anılan özellikleri nedeniyle kuruluşlarının çoğulculuğu sağlamaya dönük olarak kolay ve herhangi bir izin gerektirmeyen usulle kurulması gerekir.

B. Ülkemizde Siyasi Partilerin Kurulması

Ülkemizde ilk siyasi parti 23 Ekim 1923 tarihinde “Halk Fırkası”, “Cumhuriyet Halk Fırkası” adı ile Mustafa Kemal Paşa tarafından kurulmuştur. 1923 ila 1980 yılları arasında 102 siyasi parti kurulmuş, 12 Eylül İhtilalinden önce son kurulan siyasi parti “Hür Demokratlar Partisi” olmuştur.²⁴

1982 Anayasasının kabulünden sonra ilk olarak 23.06.1983 tarihinde Demokrat Parti kurulmuş, devam eden yıllarda en çok siyasi partinin kurulduğu yıl 2014 olmuştur.²⁵

22 TUNAYA Tank Zafer, Türkiye’de Siyasi Partiler 1859-1952, Doğan Kardeş Yayınları, İstanbul, 1952, Sayfa. 2.

23 TEZİÇ Erdoğan, 100 Soruda Siyasi Partiler (Partilerin Hukuki Rejimi Ve Türkiye’de Partiler) Gerçek Yayınevi, İst, 1976, Sayfa. 6.

24 YÜCEL M.Serhan Türkiye’nin Siyasal Partileri (1859-2005) Alfa Yayınları Şubat 2006

25 Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı www.yargitaycb.gov.tr (Erişim tarihi 15 Kasım 2014)

Ülkemizde Siyasi partiler, Anayasa ve kanunlar çerçevesinde, önceden izin almaksızın partiye üye olma yeterliğine sahip en az otuz Türk vatandaşı tarafından serbestçe kurulur.²⁶

Siyasi partiler 2820 sayılı Kanun'un 8 nci maddesinde belirtilen bildiri ve belgeleri T.C.İçişleri Bakanlığı Dernekler Dairesi Başkanlığına verilmesiyle tüzel kişilik kazanırlar. TC İçişleri Bakanlığının belirtilen belgeleri aldıktan sonra "*alındı belgesi*" düzenleyerek evrakı diğer belgelerle birlikte derhal Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı Siyasi Partiler Bürosuna gönderir. Bildiride, kurulacak siyasi partinin adı, genel merkez adresi, kurucuların adı, soyadı, doğum yeri ve tarihi, öğrenim durumları, meslek veya sanatlarıyla ikametgâhlarının belirtilmesi gereklidir.

Bildirinin bütün kurucular tarafından imzalanması ve bildiriye beşer adet olmak üzere kurucuların nüfus kayıt örnekleri, adli sicil belgeleri, kurucuların ayrı ayrı düzenledikleri siyasi parti kurucusu olabilme şartlarını taşıdıklarını belirten imzalı beyannameleri ile kurucular tarafından imzalanmış parti tüzüğü ve programının eklenmesi gerekir.

Parti adını, tüzüğünü, amblemini vs diğer hususları inceleyerek yasa aykırı bir durum olup olmadığını tespit etmek yetkisi ve görevi Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına aittir. TC İçişleri Bakanlığı Dernekler Dairesi gerekli belgeleri tespit etmekle yükümlü olup, siyasi partinin adı, amblemi, tüzüğü vs herhangi bir konuda inceleme ve değerlendirme yetkisi bulunmamaktadır.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yapılan inceleme sonucu, partinin tüzüğü, amblemi, adı diğer konularda mevzuata aykırı bir durum tespit edildiğinde; aykırı hususların düzeltilmesi için ilgili siyasi partiye süre verilir. Süre bitiminde parti tarafından gerekli değişiklikler yapılmadığı takdirde, 2820 sayılı Yasa'nın 104 üncü maddesi gereğince Anayasa Mahkemesinden parti hakkında "*ihbar kararı*" verilmesi talep edilir.

2013 Avrupa Birliği İlerleme Raporunda "*siyasi partilerin kurulması*" ilişkin; mevzuata yönelik hiçbir gelişme kaydedilmemesi eleştirilmiş, 2014 İlerleme Raporunda ise; "*siyasi partilerin finansmanı*" ilişkin hükümlerde yeni bir reform yapılmadığı eleştirilip, siyasi partilerin yerel teşkilatlarına ilişkin kuralların basitleştirilmesi olumlu karşılanmıştır.

26 T.C. Anayasa Madde 68 ve 2820 Sayılı Siyasi Partiler Kanunu Madde 4

Türk Hukukunda Siyasi Parti Sicillerinin Tutulması

1983-2014 yıllarında kurulan ve kapanan siyasi parti sayıları²⁷

Kurulan Siyasi Parti	219
Kapanan Siyasi Parti	125
Faal Siyasi Parti	94
1983-85	4
1992-1998	11
2000-2005	13
2006-2009	15
2010	7
2011	6
2012	11
2013	9
2014	18

II. Siyasi Partilere Üye Olma Şartları

Partinin temel öznesi (hücre) üyedir. Diğer bütün parti sıfatları (delege, başkan, organ üyesi) üyeliğin türevleridir.²⁸ Siyasi parti, diğer korporatif öznelerden daha yoğun şekilde “*üye unsuru*” üzerinde temellendirilmiştir.²⁹

Anayasa; siyasi partilere üye olabilmek için “*onsekiz*” yaşını doldurmuş olmak koşulunu getirmiştir. 2820 sayılı yasaya göre; her Türk vatandaşı, siyasi partilere üye olma ve dilediği anda üyelikten çekilme hakkına sahiptir. Kanun’a göre birden fazla siyasi partiye üye olmak, aynı partinin birden fazla teşkilat birimine üye olmak yasaktır.

Vatandaşlar siyasi parti kurma, Kanun’da ve parti tüzüğünde gösterilen şartlara ve usullere göre dilediği siyasi partiye üye olma ve istediği anda da siyasi parti üyeliğinden istifa hakkına sahiptir.

2820 sayılı Yasa’nın 11 nci maddesi; Hakimler ve savcılar, Sayıştay dahil yüksek yargı organları mensupları, memurlar, işçi niteliği

27 Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı siyasi Partiler Bürosu www.yargitaycb.gov.tr (Erişim tarihi 14.11.2014)

28 İyimaya, Ahmet, TBB Dergisi, Sayı 64, Yıl 2006, Sayfa 243

29 Siyasi Partiler Kanunu 29. Maddesinin Görüşüldüğü Milli Güvenlik Kurulu Tutanağı, B: 141, T: 20.4.1983. O: 2. S. 635

taşımayan kamu görevlileri, Silahlı Kuvvetler mensupları ile yükseköğretim “öncesi” öğrencilerin siyasi partilere üye olmalarını yasaklamıştır.

Kanun ayrıca; kamu hizmetlerinden yasaklılar, yüz kızartıcı suçlar ile kaçakçılık suçları, resmî ihale ve alım satımlara fesat karıştırma veya Devlet sırlarını açığa vurma suçlarından biriyle mahkûm olanların, taksirli suçlar hariç beş yıl ağır hapis veya beş yıl ve daha fazla hapis cezasına mahkûm olanlar ile terör eyleminden mahkûm olanların siyasi parti üyesi olamayacaklarını hüküm altına almıştır.

Yükseköğretim kurumlarındaki öğretim elemanları siyasi partilere üye olabilirler. Ancak, bu durumda Yükseköğretim Kurulu ve Denetleme Kurulu üyesi, rektör, dekan, enstitü ve yüksekokul müdürü ve bölüm başkanı olamazlar, yardımcılıklarına seçilemezler. Yükseköğretim öğrencileri de siyasi partilere üye olabilirler, ancak, yükseköğretim kurumu içinde parti faaliyetinde bulunamaz ve parti propagandası yapamazlar.

III. Siyasi Partilere Üye Olma Usulü

Siyasi partilere üye kaydının yapılması sırasında nasıl bir yol izleneceği, hangi belgelerin düzenleneceği, hangi bilgilerin isteneceği konusunda 2820 sayılı Kanun’da özel bir düzenleme yoktur. Kanun’un 12/1. maddesinde ; *“siyasi parti üyesi olmaya Kanun’a göre engel hali bulunmayanların, üyeliğe kabul şartları parti tüzüklerinde gösterilir. Tüzükte üyelik için başvuranlar arasında dil, ırk, cinsiyet, din, mezhep, aile, zümre sınıf ve meslek farkı gözetilen hükümler bulunamaz”* şeklindeki düzenlemeyle bu konuda partilerin tüzüklerine atıfta bulunmuştur.

2820 sayılı Kanununun 6 ıncı maddesinde aynı zamanda birden fazla siyasi partiye üye olunamayacağı gibi bir partinin birden fazla teşkilat birimine de üye olunamayacağı, aksi halde sonraki kaydın geçerli olacağı belirtilmiştir.

Ülkemizde 15.11.2014 tarihi itibarıyla siyasi partilere kayıtlı toplam üye sayısı 11.761.173 tür. Kırkbeş siyasi partinin kayıtlı hiçbir üyesi bulunmamaktadır. 9.037.066 kişi ile Adalet Ve Kalkınma Partisi üye sayısı bakımından birinci sırada yer alırken, 1.081.172 kişi ile Cumhuriyet Halk Partisi ikinci, 395.566 kişi ile de Milliyetçi Hareket Partisi üçüncü sırada yer almaktadır.³⁰

30 Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı www.yargitaycb.gov.tr (Erişim tarihi 15 Kasım 2014)

IV. Siyasi Parti Üyeliği Sorgulama

Vatandaşların hangi siyasi partiye üye olduklarını, üyelikten istifa etmelerine rağmen üyeliğin devam edip etmediğini Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına şahsen müracaat ederek, ya da internet aracılığı ile kişisel bilgilerini kullanarak sorgulayabilmektedirler.³¹

SMS yolu ile de mesaj göndererek benzer bilgilere ulaşma imkânı getirilmiştir.³² 17.05.2012 tarihinde yürürlüğe giren bu uygulama ile kişisel bilgilerin herkesçe öğrenilebileceği yönünde eleştiriler yapılmış,³³ TBMM’de soru önergelerine konu edilmiştir.³⁴ Uygulama, eleştiriler dikkate alınarak gerekli güvenlik tedbirleri artırıldıktan sonra yaygınlaşmıştır.

V. Siyasi Parti Üyeliğinin Sona Ermesi

Kanun koyucu siyasi partilere üye olmayı ve üyelikten ayrılmayı kişilerin özgür iradelerine bırakmıştır. Kanun’un 11 nci maddesinde belirtilen kişilerin siyasi parti üyesi olmaları halinde, bu durumun tespit edildiği anda üyelikleri Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından düşürülür. Üyeliğe engel halin üye kayıt işleminden sonra meydana gelmesi halinde; örneğin memur olma, belli suçlardan mahkum olma durumunda da üyelik düşürülür.

Kanun koyucu birden fazla siyasi partiye üye olmayı ve bir partinin birden fazla teşkilatına üye olmayı yasaklamıştır. Kanun, birden fazla partiye üyelik halinde üyeliğin sona ereceğini kabul ederken, bir partinin birden fazla teşkilatına üyelik halinde son üyeliği esas almıştır. Burada amaç, partilerde ilçe teşkilat üyeliği esas olduğundan birden fazla üyeliğin parti içi demokrasi açısından sakıncalarını ortadan kaldırmaktır³⁵.

Üyeliğe engel halin Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından kayıt öncesi veya kayıt sonrası tespiti halinde re’sen üyelik düşürülmektedir.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının üyeliği düşürme ya da üye

31 www.yargitaycb.gov.tr adresinde bulunan “Siyasi Parti Üyelik Sorgu” butonuna TC Kimlik No, TC seri no ve anne kızlık soyadlarının belli harfleri girilerek, parti üyesi olup olmadıklarını ya da hangi siyasi partiye üye olduklarını öğrenme imkanı bulunmaktadır.

32 Bu işlem için mesajı 4060’a gönderiniz. Sorgu Şekli: PARTI TC_KIMLIK_NO Cevap Olarak Gönderilen Mesaj: “Herhangi bir siyasi partiye üye kaydınız bulunamamıştır.” gönderilen her mesaj 1 TL (vergiler dahil) olarak ücretlendirilecektir. www.yargitaycb.gov.tr (Erişim tarihi 15 Kasım 2014)

33 <https://eksisozluk.com/siyasi-parti-uyeliginin-desifre-edilmesi-> (Erişim tarihi 15 Kasım 2014)

34 TC Adalet Bakanlığı Kanunlar Genel Müdürlüğü yazılı soru önergesine cevap, 24.07.2012 tarih B.03.0.KGM.0.00.00.05/2012-610.01-326/2535/5092 sayılı yazası

35 ŞAHBAZ, İbrahim, “Türkiye’de Siyasi Partilerin Sınırlandırılması, Siyasi Partiler ve Demokrasi Sempozyumu”, Sayfa 144, Ankara 2005

kaydını silme işlemi idari bir işlem olduğundan partiler ya da ilgili kişiler idari yargıda işlemin iptali için “*iptal davası*” açabilirler.

Kayıtlı bulunduğu siyasi partiden istifa etmek isteyen üyelerin; nasıl bir prosedür izleyeceklerine dair yasal bir düzenleme bulunmamaktadır. Gelişen teknolojik imkanlar ve talepler dikkate alınarak çözümler geliştirilmiştir.³⁶

Bunlar;

- a. Kişinin kayıtlı olduğu siyasi partiye başvurarak parti genel merkezinin yazısı,
- b. Noter aracılığı ile düzenlenen istifaya ilişkin belgenin, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı Siyasi Partiler Bürosuna iletilmesi,³⁷
- c. İlgilinin şahsen, kimliği ile birlikte Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına başvurarak istifa dilekçesi vermesi,
- d. Devlet memurları için istifa dilekçelerini posta yoluyla görev belgelerinin onaylı örneğinin eklenmesi şartı ile Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına bildirmesi,
- e. İlçe Seçim Kurulu Başkanlıklarına bizzat kişinin kimliği ve dilekçe ile başvurarak üyeliğinin silinmesini talep etmesi üzerine istifa talepleri işleme konulmaktadır.

Cumhurbaşkanının halk oylaması sonucu, Cumhurbaşkanlığına seçildikten sonra, siyasi parti üyeliğinin ne zamana kadar devam edip etmeyeceği konusunda tartışma yaşanmış, “Cumhurbaşkanı seçimi sonuçlarının Yüksek Seçim Kurulu tarafından açıklanmasıyla birlikte, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın, Cumhurbaşkanı sıfatını kazandığı, 28 Ağustos 2014 tarihinde yeminini eda ettikten sonra Anayasal yetkilerini kullanabileceği, Anayasanın 101/son, 102/2-3, 103, Siyasi Partiler Yasasının 15/son ve AKP Tüzüğü’nün 78. maddeleri gereği, resen partisiyle ilişkisinin kesildiği ve TBMM Üyeliği, Milletvekilliği sona erdiğinden; AKP’nin yetkili kurullarını yönetmesi, 27 Ağustos 2014 tarihinde yapılacak parti kongresini yönetmesinin engellenmesi, idari ve yasal önlemlerin yerine getirilmesi ve Siyasi Partiler Yasasının 104 ve bağlantılı maddeleri uyarın-

36 Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı www.yargitaycb.gov.tr (Erişim tarihi 15 Kasım 2014)

37 Yüksek Seçim Kurulu 25.04.2013 Tarih Ve 2013/1 Sayılı Genel Yazısı “Vatandaşların istemi dışında gerçekleştirilen siyasi parti üye kayıtlarının iptali için noter aracılığı ile yapılan başvuruların vatandaşlara ek külfet getirdiği ve daha fazla mağduriyetlerine yol açtığı göz önünde bulundurularak, ilgilinin kimliği ile birlikte ilçe seçim kurulu başkanlıklarına başvurarak kendi isteği olmadan yapılan üyelik kaydının iptalini talep etmesi halinde, ilgilinin kimlik tespiti yapıldıktan sonra, siyasi parti üyelik kaydının silinmesi için belgelerin Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmesi,”

ca yasal yaptırımların uygulanması için” Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının Anayasa Mahkemesine başvurması talep edilmiştir.³⁸

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı;

“Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 101, 102 ve 103 nci maddeleri ile 6271 sayılı Cumhurbaşkanlığı Seçimi Kanununun maddeleri birlikte değerlendirildiğinde; “Cumhurbaşkanlığı sıfatı”, seçimin kesin sonuçlarının Yüksek Seçim Kurulu tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı ile Cumhurbaşkanlığı makamına bildirilmesi, kamuoyuna ilan edilmesi ve Resmî Gazetede yayımlanmasıyla değil, Yüksek Seçim Kurulu tarafından Cumhurbaşkanlığı seçimine ilişkin düzenlenen tutanak (mazbata), önceki Cumhurbaşkanının görev süresinin dolduğu gün, TBMM Genel Kurul’unda, TBMM Başkanı tarafından, seçilen Cumhurbaşkanına verilmekle ve aynı oturumda yemin töreni yapılmakla kazanılacağı anlaşılmaktadır.

Yüksek Seçim Kurulunun kesin sonuçları açıklamasını seçim süreciyle ilgili bir işlem olarak görmek uygun olacaktır. Çünkü Cumhurbaşkanı seçilen ancak devleti temsil etme yetkisi bulunmayan bir kişinin Cumhurbaşkanlığı sıfatını kazandığından söz edilemez, aksi halde aynı makamda iki kişinin bulunduğu kabulü gerekir.

Yukarıda belirtilen yasal düzenlemeler ve görüş ve düşünceler neticesinde;

1. 10 Ağustos 2014 tarihinde Cumhurbaşkanı seçilen ve halen Başbakanlık görevini yürüten Recep Tayyip Erdoğan’ın, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliğinin sona erip ermeyeceği konusunda karar verme görev ve yetkisi Türkiye Büyük Millet Meclisine aittir.

2. 10 Ağustos 2014 tarihinde yapılan ve 15 Ağustos 2014 tarihinde Yüksek Seçim Kurulu tarafından kesin sonuçları açıklanan ve bu husustaki tutanak TBMM Başkanlığına teslim edilen ancak, Cumhurbaşkanlığı sıfatını 28 Ağustos 2014 tarihinde kazanacak olan, Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan’ın siyasi faaliyette bulunmasına ve siyasi parti üyeliğinin devam etmesinde herhangi bir yasal engel bulunmadığı sonuç ve kanaatine varıldığından” gerekçesiyle talebi yerinde görmemiştir.

39

38 CHP Konya milletvekili Atilla Kart’ın 12/08/2014 tarihli ve 3134 kayıt sayılı 14/08/2014 tarihli ve 26698 kayıt sayılı dilekçeleri, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı Siyasi Partiler Bürosu 16 Kasım 2014

39 Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı Siyasi Partiler Bürosu 20 Kasım 2015 (Tarih 18.08.2014 Sayı 51047475/, Konu: Cumhurbaşkanlığı seçimi ve sonuçları ile Adalet ve Kalkınma Partisi Olağanüstü Kongresi)

“I- 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının,

101/1. maddesinde, “Cumhurbaşkanı, kırk yaşını doldurmuş ve yüksek öğrenim yapmış Türkiye

İsmail Hakkı ŞENTÜRK

Büyük Millet Meclisi üyeleri veya bu niteliklere ve milletvekili seçilme yeterliğine sahip Türk vatandaşları arasından, halk tarafından seçilir.”

101/4. maddesinde “Cumhurbaşkanı seçilenin, varsa partisi ile ilişkisi kesilir ve Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliği sona erer.”

102. maddesinde, “Cumhurbaşkanı seçimi, Cumhurbaşkanının görev süresinin dolmasından önceki altmış gün içinde; makamın herhangi bir sebeple boşalması halinde ise boşalmayı takip eden altmış gün içinde tamamlanır.

Genel oyla yapılacak seçimde, geçerli oyların salt çoğunluğunu alan aday Cumhurbaşkanı seçilmiş olur. İlk oylamada bu çoğunluk sağlanamazsa, bu oylamayı izleyen ikinci pazar günü ikinci oylama yapılır. Bu oylamaya, ilk oylamada en çok oy almış bulunan iki aday katılır ve geçerli oyların çoğunluğunu alan aday Cumhurbaşkanı seçilmiş olur.

İkinci oylamaya katılmaya hak kazanan adaylardan birinin ölümü veya seçilme yeterliğini kaybetmesi halinde; ikinci oylama, boşalan adaylığın birinci oylamadaki sıraya göre ikame edilmesi suretiyle yapılır. İkinci oylamaya tek adayın kalması halinde, bu oylama referandum şeklinde yapılır. Aday, geçerli oyların çoğunluğunu aldığı takdirde Cumhurbaşkanı seçilmiş olur.

Cumhurbaşkanı göreve başlayınca kadar görev süresi dolan Cumhurbaşkanının görevi devam eder.

Cumhurbaşkanlığı seçimine ilişkin usul ve esaslar kanunla düzenlenir.”

103/1. maddesinde, “Cumhurbaşkanı, görevine başlarken Türkiye Büyük Millet Meclisi önünde aşağıdaki şekilde ant içer”

II- 6271 sayılı Cumhurbaşkanlığı Seçimi Kanununun;

1.maddesinde, “Bu Kanunun amacı; Cumhurbaşkanı seçimine, Cumhurbaşkanı adaylarında aranacak niteliklere, seçim öncesi, seçim günü ve seçim sonrası yapılması gereken işlemlere ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.”

4/1. maddesinde, “Genel oyla yapılacak seçimde, geçerli oyların salt çoğunluğunu alan aday Cumhurbaşkanı seçilmiş olur. İlk oylamada bu çoğunluk sağlanamazsa, bu oylamayı izleyen ikinci pazar günü ikinci oylama yapılır. Bu oylamaya, ilk oylamada en çok oy almış bulunan iki aday katılır ve geçerli oyların çoğunluğunu alan aday Cumhurbaşkanı seçilmiş olur.”

4/4.maddesinde, “Yeni seçilen Cumhurbaşkanı göreve başlayınca kadar görev süresi dolan Cumhurbaşkanının görevi devam eder. Cumhurbaşkanlığı makamının ölüm, çekilme veya başka bir sebeple boşalması hâlinde, yenisi seçilinceye kadar, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Cumhurbaşkanlığına vekillik eder ve Cumhurbaşkanına ait yetkileri kullanır.”

4/5. Maddesinde, “Cumhurbaşkanı seçilenin, varsa partisi ile ilişkisi kesilir ve Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliği sona erer.”

20. Maddesinde, “Cumhurbaşkanı seçiminin kesin sonuçları, Yüksek Seçim Kurulu tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı ile Cumhurbaşkanlığı Makamına bildirilir, kamuoyuna ilân edilir ve Resmî Gazetede yayımlanır.

Seçilen Cumhurbaşkanı adına, Yüksek Seçim Kurulu tarafından Cumhurbaşkanı seçildiğine dair bir tutanak düzenlenir.”

21. maddesinde, “Seçilen Cumhurbaşkanı adına düzenlenen tutanak, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı tarafından verilir ve aynı oturumda andiçme töreni yapılır. Bu oturum, eski Cumhurbaşkanının görev süresinin dolduğu gün, makamın başka bir sebeple boşalması hâlinde ise seçim sonuçlarının kesinleşmesinden itibaren üç gün içinde gerçekleştirilir.”

24. maddesinde, “Bu Kanun hükümlerini Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı ile Bakanlar Kurulu yürütür.” hükümlerine yer verilmiştir.

Bu Anayasal ve Yasal düzenlemelerden anlaşılacağı üzere;

2013-2014 yıllarına ait siyasi parti üyeliğinden istifa edenlerin ra-

T.C. Anayasası, 6271 sayılı Cumhurbaşkanlığı Seçimi Kanunu, 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun ve ilgili mevzuat çerçevesinde, Cumhurbaşkanlığı seçimi sürecini yürütmek, sonuçlandırmak ve kesin sonuçları açıklamakla Yüksek Seçim Kurulu görevli ve yetkilidir.

10 Ağustos 2014 tarihinde yapılan Cumhurbaşkanlığı seçiminin kesin sonuçları, Yüksek Seçim Kurulu tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı ile Cumhurbaşkanlığı Makamına bildirilmesi, kamuoyuna ilan edilmesi ve Resmî Gazetede yayımlanmasıyla birlikte, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın, Cumhurbaşkanlığı sıfatını kazanıp kazanmadığı, partisi ile ilişkisinin kesilip kesilmediği ve 27 Ağustos 2014 tarihinde yapılacak olan Adalet ve Kalkınma Partisi Olağanüstü Büyük Kongresine katılıp katılamayacağı, Siyasi Partiler Yasasının 104 ve bağlantılı maddeleri uyarınca yasal yaptırımların uygulanmasının mümkün olup olmadığı konusuna gelince:

21.10.2007 gün ve 5678 sayılı Kanunun 5. maddesi ile değişik Anayasanın 102. maddesi, Cumhurbaşkanlığı seçiminin ne zaman yapılacağı, seçilme yeterliliği, oylama tarihleri, seçimden sonuç alınmaması durumu ve Cumhurbaşkanlığı görevine başlayınca kadar görev süresi dolan Cumhurbaşkanlığının görevinin devam edeceği konuları düzenlenmiş, 101. maddede olduğu gibi bu maddede de genel bir çerçeve çizilmiş ve maddenin son fıkrasında, Cumhurbaşkanlığı seçimine ilişkin usul ve esasların kanunla düzenleneceği kabul edilmiştir.

19.01.2012 günü kabul edilen ve 26.01.2012 günlü Resmî Gazetede yayınlanan 6271 sayılı Cumhurbaşkanlığı Seçimi Kanununun, "amaç ve kapsam" başlığını taşıyan 1. maddesinde "Bu Kanunun amacı; Cumhurbaşkanlığı seçimine, Cumhurbaşkanlığı adaylarında aranacak niteliklere, seçim öncesi, seçim günü ve seçim sonrası yapılması gereken işlemlere ilişkin usul ve esasları düzenlemektir." diyerek kanunun hangi amaçla kabul edildiği ve hangi konuları kapsadığı gösterilmiştir. Cumhurbaşkanlığı seçiminin kesinleşmesinden sonra nasıl bir yol izleneceği 6271 sayılı Kanunun 20 ve 21. maddelerinde kuşkuyla yer bırakmayacak biçimde açık ve buyurucu olarak düzenlenmiştir. Dolayısıyla başvurunun değerlendirilmesinde, 2007 yılında Anayasada "Cumhurbaşkanlığı seçimi" ile ilgili yapılan değişikliği, 102. maddenin son fıkrasının atıfta bulunduğu ve konuyu somutlaştıran 6271 sayılı Cumhurbaşkanlığı Seçimi Kanununun yukarıda zikredilen maddeleriyle birlikte dikkate alınması gerekmektedir.

6271 sayılı Cumhurbaşkanlığı Seçimi Kanununun diğer kanunlardan önemli bir farkı, kanunun kimin tarafında yürütüleceği noktasında kendisini göstermektedir. Anılan Kanunun "Yürütme" başlığını taşıyan 24. maddesinde bu Kanun hükümlerini Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı ile Bakanlar Kurulu'nun yürüteceği özellikle belirtilmiştir.

Ayrıca; Cumhurbaşkanlığı seçilen kişinin Cumhurbaşkanlığı sıfatını ne zaman kazanacağına ilişkin olarak, Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 02.04.1990 gün ve 1990/9/-84-106 sayılı kararında tartışılmış ve "Cumhurbaşkanlığı sıfatının ne zaman başlayacağına ilişkin 1961 ve 1982 Anayasalarında boşluk bulunduğu, her iki Anayasa döneminde yapılan inceleme ve araştırmaların 1982 Anayasası için de geçerli olduğu kabul edilerek; TBMM tarafından seçilen Cumhurbaşkanlığının andiçmeden görevine başlayamayacağını, Cumhurbaşkanlığına başlamanın ön koşulunun andiçme olduğunu, bu sıfatın seçimle değil andiçmeyle başlayacağını, Cumhurbaşkanlığı seçilen ve ancak henüz devleti temsil etme yetkisi bulunmayan bir kişinin Cumhurbaşkanlığı kabul edilemeyeceğini, seçim sonucuna göre Cumhurbaşkanlığı sıfatının kazanıldığı kabul edildiği takdirde, bu makamda aynı anda iki kişinin bulunduğu kabul edileceğini, oysa Anayasa hukukumuzda dualizm (ikicilik) olmadığı, aynı anda Devletin başında iki kişinin birlikte bulunabileceğinin kabul edilemez olduğu" biçiminde kesin olarak hükme bağlanmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 101, 102 ve 103. maddeleri ile 6271 sayılı Cumhurbaşkanlığı Seçimi Kanununun maddeleri birlikte değerlendirildiğinde; "Cumhurbaşkanlığı sıfatı", seçimin kesin sonuçlarının Yüksek Seçim Kurulu tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı ile Cumhurbaşkanlığı Makamına bildirilmesi, kamuoyuna ilan edilmesi ve Resmî Gazetede yayımlanmasıyla değil, Yüksek Seçim Kurulu tarafından Cumhurbaşkanlığı seçimine ilişkin düzenlenen tutanak (mazbata), önceki Cumhurbaşkanlığının görev süresinin dolduğu gün, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda, Meclisi Başkanı tarafından, seçilen Cumhurbaşkanlığına verilmeyle ve aynı oturumda yemin töreni yapılmakla kazanılacağı anlaşılmaktadır.

Yüksek Seçim Kurulunun kesin sonuçları açıklamasını seçim süreciyle ilgili bir işlem olarak görmek

kamları aşağıdaki verilmiştir. ⁴⁰

	Şahsen müracaat	İlçe Seçim Kurulu Başkanlıkları İle Parti Genel Merkezlerine Müracaat	Noter Araçlığı İle Müracaat	Toplam
2013	3902	8066	1940	13908
2014	4596	6154	2851	13601

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Siyasi Parti Sicilleri

I. Siyasi Parti Sicili

Kelime anlamı olarak sicil, “*resmî belgelerin kaydedildiği kütük, görevlilerin meslek yaşamlarındaki çalışma durumları, görevlilerin meslek yaşamlarındaki çalışma durumlarının işlendiği dosya*” şeklinde tarif edilmiştir. ⁴¹ Başka bir tanımda; “*olayları, hak ve durumları kaydetmeye mahsus defterlere*” de sicil denmektedir. Siciller bazı hakların doğumunu veya ispatını temin amacıyla devlet tarafından tutulmaktadır⁴².

Siyasi Parti sicili; bir siyasi partinin; kuruluş bildirisi, merkez organları ile, teşkilat kurdukları il, ilçe ve beldeleri, bunların organlarının

uygun olacaktır. Çünkü Cumhurbaşkanı seçilen ancak devleti temsil etme yetkisi bulunmayan bir kişinin Cumhurbaşkanlığı sıfatını kazandığından söz edilemez, aksi halde aynı makamda iki kişinin bulunduğunun kabulü gerekir.

Yukarıda belirtilen yasal düzenlemeler ve görüş ve düşünceler neticesinde;

1- 10 Ağustos 2014 tarihinde Cumhurbaşkanı seçilen ve halen Başbakanlık görevini yürüten Recep Tayyip Erdoğan'ın, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliğinin sona erip ermeyeceği konusunda karar verme görev ve yetkisi Türkiye Büyük Millet Meclisine aittir.

2- 10 Ağustos 2014 tarihinde yapılan ve 15 Ağustos 2014 tarihinde Yüksek Seçim Kurulu tarafından kesin sonuçları açıklanan ve bu husustaki tutanak Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına teslim edilen ancak, Cumhurbaşkanlığı sıfatını 28 Ağustos 2014 tarihinde kazanacak olan, Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan'ın siyasi faaliyette bulunmasına ve siyasi parti üyeliğinin devam etmesinde herhangi bir yasal engel bulunmadığı sonuç ve kanaatine varıldığından, istemlerinizin yerine getirilmesi uygun görülmemiştir.”

40 Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı Siyasi Partiler Bürosu 16 Kasım 2014

41 Türk Dil Kurumu, Günlük Türkçe Sözlük

42 Türk Hukuk Lügati, S. 285, Ankara 1991

da görev alanların adlarını, soyadlarını, doğum yer ve tarihlerini, meslek veya sanatlarını ve ikametgâhlarını gösterir onaylı listeler ile partinin faaliyetlerini düzenleyen her türlü yönetmelik ve partiye kayıtlı üyelerin, ilçelere göre kaydının tutulduğu dosyadır.

II. Siyasi Parti Sicillerini Tutmaya Yetkili Makam

Anayasanın 68 ve 69 uncu maddeleri ile 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanun'u çerçevesinde, siyasi partilerin sicillerinin tutulması ve siyasi partiler hakkında soruşturma yapılması görev ve yetkisi Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına aittir.⁴³

III. Siyasi Parti Sicillerinin Tutulması Usulü

2820 Sayılı Kanun'un 10 uncu maddesi gereğince her siyasi parti için bir sicil dosyası tutulur. Bu dosyada;

1. Kuruluş bildirisi; -siyasi partinin adı, genel merkez adresi, kurucuların adı, soyadı, doğum yeri ve tarihi, öğrenim durumları, meslek veya sanatlarıyla ikametgâhlarının yazılı olduğu belge-

Bildirinin bütün kurucular tarafından imzalanması gerekir. Bildiriye beşer adet olmak üzere kurucuların nüfus kayıt örnekleri, adli sicil belgeleri ve kurucuların ayrı ayrı düzenledikleri siyasi parti kurucusu olabilme şartlarını taşıdıklarını belirten imzalı beyannameler ile kurucular tarafından imzalanmış parti tüzüğü ve programı eklenir.⁴⁴

2. Merkez organları ile teşkilat kurdukları il, ilçe ve beldeleri, bunların organlarında görev alanların adları, soyadları, doğum yer ve tarihleri, meslek veya sanatları ve ikametgâhları gösterir onaylı listeler,

3. Partinin faaliyetlerini düzenleyen her türlü yönetmelikler ve diğer yayınlar,

4. Partiye kayıtlı üyelerin, ilçelere göre adlarını, soyadlarını, doğum yer ve tarihlerini, meslek veya sanatlarını ve ikametgâhlarını gösterir onaylı bilgileri içeren listeler bulunur.

Cumhuriyet Başsavcılığınca istenilen sicille ilgili diğer bilgi ve belgeler de bu dosyaya konulur.

Siyasi partiler, parti tüzük ve programlarında yapılan değişikliklerle-

43 Bu fıkrada geçen "Cumhuriyet Başsavcılığı" ibaresi, 26/3/2002 tarih ve 4748 sayılı Kanununun 4 üncü maddesiyle "Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı" olarak değiştirilmiştir.

44 2820 Sayılı Siyasi Partiler Kanunu Madde 8/4

ri, yayın veya değişiklik tarihinden itibaren onbeş gün içinde;

Siyasi Partiler kayıtlı üyelerin, ilçelere göre adlarını, soyadlarını, doğum yer ve tarihlerini, meslek veya sanatlarını ve ikametgâhlarını gösterir onaylı bilgileri içeren listeler ile bunlarla ilgili değişiklikleri altı ayda bir Cumhuriyet Başsavcılığına gönderir.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı kuruluş bildirisinde bulunan belgeleri inceler. İnceleme sonucu; 2820 sayılı Kanun'un 104.maddesinde, bir siyasi partinin bu Kanun'un 102. maddesi dışında kalan emredici hükümleriyle diğer kanunların siyasi partilerle ilgili emredici hükümlerine aykırılık tespit ederse, anılan partiye gerekli değişiklikleri yapması için uyarıda bulunur. Uyarıya rağmen gerekli değişiklikler yapılmaz ise; o parti aleyhine Anayasa Mahkemesinden ihtar kararı verilmesini talep eder. Anayasa Mahkemesi Başsavcılığın talebini haklı bulması durumunda bu aykırılığın giderilmesi için ilgili siyasi partiye ihtar kararı verebilir.⁴⁵

Siyasi partilerin kapatılmaları veya kapanmaları da sicillerine işlenir. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı bünyesinde "*Siyasi Partiler Sicil Bürosu*" bulunmaktadır. Siyasi Partiler Sicil Bürosu, üye kayıtlarının takip edildiği "*sicil bürosu*" ve soruşturma işlemlerinin takip edildiği "*soruşturma bürosu*" şeklinde yapılanmıştır.

Siyasi partilere ilişkin yasal düzenlemelerde "*inceleme*" ve "*soruşturma*" ayrımı yapılmamıştır. Siyasi Partiler Kanunundaki düzenlemeler uyarınca uygulamada bu ayırım yapılmakta, işlemler buna göre yürütülmektedir.⁴⁶

2820 sayılı Kanununda, her siyasi parti için Başsavcılıkta tutulması öngörülen sicil dosyasının hangi şekilde -defter kaydı veya elektronik- tutulacağına dair bir açıklık bulunmamaktadır. Mevcut durumda siyasi parti sicilleri; genel merkez yapılanması, il-ilçe-belde teşkilatları yazılı ve elektronik, üye kayıtları ise yalnızca elektronik ortamda tutulmaktadır. Genel merkez yapılanması, il-ilçe-belde teşkilatlarına ilişkin kayıtlar yazılı olarak genel merkezler tarafından Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı Siyasi Partiler Bürosuna bildirilmekte ve anılan büro tarafından elektronik ortama T.C. Adalet Bakanlığı bünyesinde bulunan Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP)"a aktarılmakta, ayrıca fiziki örnekleri de dosyasında saklanmaktadır.

18.06.2014 tarih ve 6545 sayılı Yasa'nın ek 7 nci maddesi ile; siyasi parti genel merkezleri tarafından ve bu işlerle görevlendirilecek

45 Anayasa Mahkemesi Kararı 10.01.2013 tarih 2012/1 E (siyasi Parti-İhtar) 2013/1 K

46 www.milliyet.com.tr » (Erişim tarihi 23 12 2013)

kişilerce Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı siyasi parti sicillerine işlenmek üzere elektronik ortamda veri aktarımı yapılabilme imkân getirilerek, mevcut uygulama yasal zemine kavuşturulmuştur.

IV. Siyasi Parti Sicillerinin Aleniliği

Siyasi Partiler hakkında yürütülen soruşturma ile ilgili bilgiler gizlidir. Bu gizliliğe ilişkin hükümler saklı kalmak kaydıyla, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından tüm siyasi partiler hakkında tutulan siciller, 2820 sayılı Kanununun 10/6 nci maddesi gereğince herkese açıktır. Dolayısıyla her vatandaş bu sicillere ilişkin bilgileri herhangi bir şart aranmaksızın inceleyebilir.

V. Siyasi Parti Sicillerinin Tutulması Sırasında Yaşanan Sorunlar

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından siyasi parti sicillerinin tutulması sırasında sıkça yaşanan sorunları şu şekilde sıralayabiliriz:

1.2820 sayılı Yasa'nın 12/1 nci maddesinde üyelik şartlarının parti tüzüklerinde gösterileceği, tüzükte üyelik için başvuranlar arasında dil, ırk, cinsiyet, din, mezhep, aile, zümre sınıf ve meslek farkı gözetilmeden hükümlerin bulunamayacağı belirtilmiştir.

Siyasi partilere üye kaydı yapılırken uygulamada; kaydı yapılacak kişinin üyeliğe engel halinin bulunup bulunmadığı örneğin, kamu görevlisi olup olmadığı, adli sicil kaydında üyeliğe engel bir suçun olup olmadığı, gerçek kişinin bu kişi olup olmadığı araştırılmaktadır. Bu durum haberi olmadan kişinin üye kaydı yapılmasına ya da adli sicil kaydında üyeliğe engel hali olmasına rağmen bu kişilerin üye yapılmasına neden olmaktadır.

2. 2820 sayılı Yasa gereği tüm siyasi partilerin üye kayıtları Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığında tutulması gerekmektedir. Uygulamada siyasi parti genel merkezlerince elektronik ortamda gönderilen üye kayıt listeleri Başsavcılık tarafından onaylandıktan sonra; TC Adalet Bakanlığı Bilgi İşlem Daire Başkanlığının kontrolünde bulunan Ulusal Yargı Ağı Projesine (UYAP) aktarılmaktadır. 6545 sayılı Yasa ek 7 nci maddesi gereği sicil, defter ve kayıtların ve veri aktarımının elektronik ortamda yapılabileceği imkân getirilmiş ise de; kayıtların T.C Adalet Bakanlığı Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığında tutulacağına dair yasal bir dayanak bulunmamaktadır. 2820 sayılı Yasa'nın bu konuda Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığını görevli kılmadaki amaç, siyasi parti sicil işlemlerinin her türlü kuşkudan uzak, bağımsız yargı organlarınca yürütülmesini temin etmektir.

Özellikle üye kayıtlarının silinmesi, mükerrer kayıt yapılması, şartları tutmayan kişilerin üye yapılması parti yönetimi ve seçimleri bakımından önem arz etmektedir. Bu bakımından belirtilen işlemlerin mutlaka bağımsız ve tarafsız yargı eliyle yürütülmesi gerekir. Zira bilgilerin aktarılması, saklanması aşamalarında yaşanacak sorunlar bakımından Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı hukuken sorumlu olsa da fiilen işlemi yapan ve denetleyen konumunda değildir.

3. Bazı siyasi parti tüzüklerinde internet üzerinden üye kaydı yapılmasına yönelik hüküm olmasına ve uygulamada bu yöntem kullanılmasına rağmen, 2820 sayılı Kanun'da yalnızca ıslak imzalı üyelik başvuru formundan bahsedilmekte, elektronik ortamda üyelik başvuru imkânı bulunmamaktadır.

4. Siyasi partilerin sicil ve üye kayıtlarının elektronik ortamda tutulması için hazırlanan ölçütler, tanımlı bilgiler, güncel gelişmeler karşısında yetersiz kalmaktadır. Örneğin siyasi partilerin büyük kongre, il kongresi ve ilçe kongrelerinde seçilen delegeler için "delege listesi" adı altında tanımlanmış bir sütun bulunmamaktadır. Yine parti genel merkezleri tarafından üye kayıt bilgileri girildikten sonra sorgulama yapıldığında, sorgulama yapıldığı tarihe ilişkin bilgilere ulaşılabilmekte iken, önceki tarihlere ilişkin sorgulama yapılamamakta, parti üyelerinin yaşı, cinsiyeti, nüfus kaydı, adli sicil kaydı ve güncel ikamet adreslerine ulaşmak mümkün olamamaktadır.

5. Siyasi partilerce üye kaydı yapılırken, tüm partilerin üzerinde ulaştığı ortak bir başvuru formu bulunmamaktadır. Dolayısıyla bir çok üye başvuru formunda kişinin T.C. Kimlik no' su, nüfus kayıt bilgileri, ikamet adresi, ulaşılabılır telefonu, elektronik posta adresi bulunmadığından; aynı kişi, önceden başka bir siyasi parti üyesi olduğu halde; yeni bir siyasi partiye üye olabilmekte, ya da aynı ismi taşıyan fakat gerçekte başka bir kişi haberi olmaksızın siyasi parti üyesi yapılabilmektedir. Bu nedenle üyeliği silinen parti üye sayısı aşağıdaki tabloda her siyasi parti açısından ayrı ayrı verilmiştir.

6. Siyasi partilerce üyelik taleplerinin parti genel merkezince haklı bir neden olmaksızın ya da keyfilik sonucu kabul edilmemesi durumunda ya da kaydı yapılan kişinin herhangi bir nedenle kaydının silinmesi halinde kaydı silinen kişilerin, bu işlemlere karşı hangi adli ve idari yollara başvuracağına dair mevzuatta açık bir düzenleme bulunmamaktadır.

7. Demokratik toplumun gelişmesi bakımından siyasi parti kurmada gösterilen kolaylıklar, beraberinde bazı suiistimallere de yol

açmaktadır. Bazı kişilerin Siyasi Partiler Kanununun verdiği imkanlardan faydalanarak, siyasi parti teşkilatı adı altında kafeterya, türkü evi, restoran açarak; idari, mali ve güvenlik denetimlerinden kaçırmaya çalıştıkları görülmektedir.⁴⁷

8. Siyasi parti ilçe, il ve büyük kongrelerini Kanun ve tüzüklerinde gösterilen sürelerde yapmamaları ya da yapmamaları halinde, siyasi partiyi kongre yapmaya zorlayan yasal bir müeyyide bulunmamaktadır.

9. 2820 sayılı Kanun'a aykırılık teşkil eden eylemlerin işlenmesi halinde bu eylemlere verilecek yaptırım ve bu yaptırımları uygulayacak birimler adli ve idari açıdan mevzuatta açık olarak belirtilmemiştir.

10. Bazı siyasi partilerin kurulduktan sonra hiçbir faaliyette bulunmadıkları gibi; tüzükte bildirdikleri adreslerinin boş olduğu, ya da adreste muhatap bulunmadığı bilinmektedir. Bu durumlarda zorunlu tebligatların uzun süre yapılamadığı görülmektedir.

11. Siyasi partilerden noter aracılığı ile istifa halinde, siyasi parti genel merkezlerince istifa dilekçelerinin Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına zamanında intikal ettirilmediği bu nedenle hak kayıplarının yaşandığı bilinmektedir.⁴⁸

12. 2820 sayılı Kanun'un 104 üncü maddesinde; *"bir siyasi partinin bu Kanun'un 102 nci maddesi dışında kalan emredici hükümleriyle, diğer kanunların siyasi partilerle ilgili emredici hükümlerine aykırılık bulunması halinde, ilgili parti aleyhine Anayasa Mahkemesine Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından resen yazı ile başvurulur. Anayasa Mahkemesinin söz konusu hükümlere aykırılık tespit etmesi halinde, aykırılığın giderilmesi için ilgili siyasi parti hakkında ihtar kararı verebilir"* hükmü bulunsa da; ihtar kararına uyulmaması halinde Mahkemece Hazine yardımından mahrum bırakma ya da kapatma dışında bir müeyyide öngörülmemiştir. Hazineden yardım almayan siyasi partiler açısından bu müeyyidenin uygulama yeri bulunmamaktadır.

47 www.bugün.com.tr.güven partisi (Erişim tarihi 19 Kasım 2014)

48 Türkiye Noterler Birliği 26/09/2014 tarih Sayı Hukuk 2962-14895

BEŞİNCİ BÖLÜM

Cezai Hükümler

I. Sicil işlemleri bakımından getirilen müeyyideler

2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 111 ila 120 nci maddeleri arasında cezai hükümler düzenlenmiştir. Söz konusu cezai hükümlere baktığımızda; gelişen bilgisayar teknolojisi ve internet çağına uygun olmayan defter ve kayıtların tutulması zorunluluğu getirmesidir.

Cezai müeyyidelerinin uygulanması bakımından sonradan yapılan kanun değişikliklerinde yeterli açıklık bulunmaması, ceza türlerinin hesaplanması bakımından gerekli yasal güncellemelerin yapılmaması nedeniyle uygulamada karışıklıklar meydana gelmektedir.

Özellikle cezaların hesaplanmasında, idari para cezalarının, adli ya da idari makamların hangisi tarafından uygulanacağı konusunda tereddütler yaşanmaktadır. Söz konusu tereddütleri gidermek, yasal, zorunlu güncellemeleri yapmak bakımından hazırlanan yasa teklifi önerisi TBMM'ye ve TC Adalet Bakanlığına sunulmuştur.⁴⁹

II. Cezai Müeyyideler;

Cumhuriyet Başsavcılığına ve Anayasa Mahkemesine gerekli bilgilerin verilmemesi:

Madde 111 – Siyasi partilerin:

a) Cumhuriyet Başsavcılığınca tutulacak siciller için istenen bilgi ve belgeleri vermeyen veya 102 nci madde hükümlerine aykırı hareket eden sorumluları hakkında, üç aydan altı aya kadar hafif hapis ve onbeş milyon liradan otuz milyon liraya kadar hafif para cezası⁵⁰

Parti defter ve kayıtlarının tutulmaması, tahrifi, defterlerin yok edilmesi veya gizlenmesi:

Madde 113 – Bu Kanun'un 60 ıncı maddesinde yazılı defter ve kayıtları tutmayanlar, altı aydan bir yıla, bu defter ve kayıtları tahrif veya yok edenler veya gizleyenler, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılırlar.

2820 sayılı Yasa'nın 60 maddesinde üye kayıt defteri, karar defteri, gelen ve giden evrak kayıt defteri, gelir ve gider defteri ile demirbaş

49 <http://www.yargitaycb.gov.tr> (Erişim tarihi 15 Kasım 2014)

50 Bu Fıkralarda Yer Alan "Beşbin Liradan Onbin Liraya Kadar Hafif Para Cezası" İbareleri; 12.8.1999 Tarih Ve 4445 Sayılı Kanunun 22 Nci Maddesi İle Metne İşlendiği Şekilde Değiştirilmiştir.

defteri tutmak zorunluluğu bulunmaktadır.

18.06.2014 tarih ve 6545 sayılı Yasa'nın Ek madde 7 gereğince "bu Kanun'a göre tutulacak sicil, dosya, defter ve kayıtlar elektronik ortamda da tutulabilir. Ancak, form veya sürekli form şeklinde tutulacak defterler, kullanılmaya başlanmadan önce her bir sayfasına numara verilerek ve onaylatılarak kullanılabilir. Onaylı sayfalar kullanıldıktan sonra defter haline getirilerek muhafaza edilir" hükmü getirilmiştir. Böylece fiziki defter ya da elektronik ortamda kayıt tutulmaması halinde 113 üncü maddede belirtilen suç işlenmiş sayılacaktır.

Mükerrer kayıt:

Madde 114 – Bu Kanun'un 6 ncı maddesinin 2 nci ve 3 üncü fıkralarına aykırı hareket edenler, otuz milyon liradan yetmişbeşmilyon liraya kadar hafif para cezası ile cezalandırılırlar.

Aynı kişiyi bilerek mükerreren üye kaydedenler ile başvurusu bulunmayan veya mevcut olmayanları üye gibi gösterip kaydedenler, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılırlar.

Bu maddede düzenlenen suç; resmi evrakta sahtecilik suçunun özel yasada düzenlenmiş halidir. Eylem 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 204 üncü maddesi kapsamında kalsa bile; özel yasa gereği 2820 sayılı Yasa'nın 114 üncü maddesinin uygulanması gerekmektedir.

Organlarda görev alanların bildirilmemesi:

Madde 115 – Bu Kanun'un 33 üncü maddesinde yazılı bildirim yerine getirmeyen parti sorumluları, onbeşmilyon liradan otuzmilyon liraya kadar hafif para cezasına mahkum edilirler.

Gerekli Belgelerin Verilmesi

Madde 98 – Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı siyasi partilerden incelenmek üzere gerekli gördüğü belgeleri isteyebilir.

Siyasi partiler, Cumhuriyet Başsavcılığının isteklerine en geç onbeş gün içinde cevap vermek zorundadırlar.

Siyasî partilerin faaliyetlerinin izlenmesi amacıyla Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının istediği bilgi ve belgeleri bildirilen süre içinde vermeyen siyasî partiye Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından ikinci bir yazı tebliğ edilir. Bu yazıda, bildirilen süre içinde cevap verilmediği ve istek yerine getirilmediği takdirde; o siyasî partinin Devlet yardımından kısmen veya tamamen yoksun bira-

kılması için dava açılabileceği hatırlatılır,

Tebliğe rağmen istek yerine getirilmez veya cevap verilmezse; Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı o siyasî partinin Devlet yardımından kısmen veya tamamen yoksun bırakılması için Anayasa Mahkemesine dava açabilir. Siyasi parti, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının bu istemlerine karşı Anayasa Mahkemesine itiraz edebilir.⁵¹

2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun il ve ilçe kongreleriyle ilgili, 19/3 ve 20/7 nci maddelerine göre, ilçe kongresinin, il kongresinin yapılmasına engel olmayacak şekilde, il kongresi de büyük kongrenin yapılmasına engel olmayacak şekilde, parti tüzüğünde gösterilen süreler içerisinde toplanması, yasal süreyi aşmamak kaydıyla siyasi partilere takdir yetkisi verildiği, anılan hükme uyulmaması durumunda ise Siyasi Partiler Kanununda bir yaptırım düzenlenmediği, aynı Kanun'un 29/1 ve 118 nci maddeleri aracılığı ile Dernekler Kanun'u hükümlerinin uygulanacağı kabul edilmektedir.

III. Cezai Hükümleri Uygulamakla Görevli Makam

1. Hafif hapis ve hafif para cezası gerektiren eylemlere ilişkin yaptırım, 04.11.2004 gün ve 5252 sayılı Türk Ceza Kanun'un Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'un 7/1 nci maddesindeki "*kanunlarda, hafif hapis veya hafif para cezası olarak öngörülen yaptırımlar, idari para cezasına dönüştürülmüştür. İdari para cezasının hesaplanmasında 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 52 nci maddesi hükümleri uygulanır. İlgili kanunda hafif hapis cezasının üst sınırının belirtilmediği hallerde, idari para cezasının hesaplanmasında esas alınacak gün sayısının üst sınırı, yediyüzottuzdur, idari yaptırımı uygulamakla görevli ve yetkili idari makamlardır*" şeklinde hüküm yer almaktadır.

2820 Sayılı Kanun'un 29/1, 118, 121/1 nci maddeleri, 5253 sayılı Kanununun 34/1, 33/3 üncü maddeleri, 5252 sayılı Kanun'un 7/4 üncü maddesi ile 5326 sayılı Kanununun 22 ve 23 üncü maddeleri bir bütün halinde değerlendirildiğinde;

Siyasi partilerin il ve ilçe kongrelerinin süresinde yapılmaması durumunda, 2820 sayılı Kanun'da yaptırım düzenlenmediği ve aynı Kanun'un 29/1 ve 118 nci maddeleri aracılığı ile Dernekler Kanununun uygulanacağı, 5253 sayılı Kanun'da yazılı olan idarî yaptırımlara karar verme yetkisinin ise; "*mahalli mülki amire*" ait olduğu belirtilmekle; kabahat nevinden olan para cezaları bakımından "*Cumhuriyet Savcısının*" yetkisinin bulunmadığı, idarî yaptırım kararını mül-

51 2820 Sayılı Siyasi Partiler Kanunu Madde 102/1

ki amirin vermesi gerektiği sonucu çıkmaktadır. Çünkü; 5252 sayılı Kanununun 7/4 nci maddesini değiştiren 6352 sayılı Kanun'un 5326 sayılı Kanundan sonra yürürlüğe girdiği dikkate alındığında; Kanun Koyucunun iradesinin, idari para cezalarını verme yetkisinin mülki amirde olması gerektiği yönündedir.

2. Hapis cezası gerektiren eylemlere ilişkin yaptırım, 26.09.2004 gün ve 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkındaki Kanun'un 10 ve 11 nci maddeleri gereğince; eylem için öngörülen hapis cezası iki yıla kadar (iki yıl dahil) hapis cezasını ve buna bağlı olarak adli para cezasını gerektiriyorsa "*Sulh Ceza Mahkemelerince*", eğer eylem için kanun tarafından görevli mahkeme için özel bir düzenleme yapılmamış ise öngörülen hapis cezası iki yıldan fazla ve buna bağlı olarak adli para cezasını gerektiriyorsa "*Asliye Ceza Mahkemelerince*" ilgili davanın görülmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Ancak,

28.06.2014 tarih ve 6545 sayılı Kanun'un 84 üncü maddesiyle 5320 sayılı Kanun'a eklenen geçici 6 ıncı maddenin birinci fıkrasında "*Sulh Ceza Mahkemeleri kaldırılmıştır*" hükmü; üçüncü fıkrasındaki "*Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihte, Sulh Ceza Mahkemelerinde görülmekte olan dava dosyaları bir ay içinde yetkili Asliye Ceza Mahkemelerine devredilir*" hükmü gereği T.C Adalet Bakanlığı tarafından Sulh Ceza Hâkimlikleri ve Asliye Ceza Mahkemelerinin kurulmasını müteakip Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Birinci Dairesi tarafından hangi mahkemelere devredileceği belirlenerek yargılamaların bu mahkemelerde yapılması gerekmektedir.⁵²

Tablo: 11.11.2014 tarihi itibarıyla mükerrer yazılım nedeniyle üyelikleri düşen partili sayısı;

52 "6545 sayılı Kanun ile kaldırılan Sulh Ceza Mahkemelerinde bulunan dosyaların devri" www.hsyk.gov.tr (Erişim tarihi 15 Kasım 2014)

İsmail Hakkı ŞENTÜRK

Parti Adı	Sayı
Anavatan Partisi	23315
Bizim Parti	2
İşçi Kardeşliği Partisi	1
Güçlü Türkiye Partisi	2
Vatanseverler Partisi	37
Doğru Yol Partisi	28
Barış Ve Demokrasi Partisi	1483
Yeşiller Partisi	15
Yeni Parti	449
Hak Ve Hakikat Partisi	28
Hak Ve Eşitlik Partisi	1170
Türkiye Partisi	125
Ezilenlerin Sosyalist Partisi	22
Toplumsal Uzlaşma Reform Ve Kalkınma Partisi	420
Ulusal Parti	10
Türkiye İşçi Köylü Partisi	2
Halkın Sesi Partisi	1017
İşçi Partisi	1312
Cumhuriyet Halk Partisi	181443
Genç Parti	22014
Büyük Birlik Partisi	5714
Türkiye Sosyalist İşçi Partisi	2
Türkiye Komünist Partisi	63
Demokrat Parti	193948
Özgürlük Ve Dayanışma Partisi	381
Demokratik Hedef Partisi	0
Liberal Demokrat Parti	2037
Refah Partisi	2
Emek Partisi	668
Hürriyet Ve Değişim Partisi	741
Devrimci Sosyalist İşçi Partisi	1
Demokratik Halk Partisi	12
Aydınlık Türkiye Partisi	6
Alternatif Parti	6

Türk Hukukunda Siyasi Parti Sicillerinin Tutulması

Demokrat Halk Partisi	1
Gönül Birliği Yeşiller Partisi	19
Millet Partisi	260
Saadet Partisi	80551
Adalet Ve Kalkınma Partisi	320410
Lider Türkiye Partisi	2
Bağımsız Türkiye Partisi	878
Sosyal Demokrat Parti	3
Hak Ve Özgürlükler Partisi	30
Yurt Partisi	120
Demokratik Sol Parti	30928
Eşitlik Ve Demokrasi Partisi	3947
Milli Egemenlik Partisi	17
Bağımsız Cumhuriyet Partisi	323
Sosyalist Demokrasi Partisi	3
Sağduyu Partisi	1
Özgür Toplum Partisi	8
Ayyıldız Partisi	10
Emekçi Hareket Partisi	3
Milli Demokrat Halkın Partisi	4
Demokratik Toplum Partisi	634
Çağdaş Türkiye Partisi	22
Halkın Kurtuluş Partisi	0
Halkın Yükselişi Partisi	2877
Müdafaa-İ Hukuk Hareketi Partisi	110
Toplam	709221 ¹

ALTINCI BÖLÜM

ÇÖZÜM ÖNERİLERİ, SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Siyasi Partiler, başta yasama organının belirlenmesi olmak üzere, bir ülkenin siyasal yaşamında çok büyük bir öneme sahiptir. Yasama organının belirlenmesi, bir ülkenin siyasal yapısını şekillendirebilecek organın belirlenmesi anlamına gelmektedir. Çağdaş demokrasilerde yasama organı siyasi partilere göre şekillenmektedir. Bu yönüyle siyasi partilerin oluşumu ve işleyişi bir ülkenin demokrasininin işleyişiyle doğrudan ilgilidir.

Siyasi partilerin, bir ülkenin siyasi hayatının şekillenmesi açısından önemi gözetildiğinde; siyasi partilerin ülkenin demokratikleşmesine vereceği katkının en büyük göstergesi, belki de partilerin kendi içindeki demokrasinin sağlıklı işlemedir. Siyasi partilerin parti içi demokrasininin sağlıklı işleyebilmesi de, sağlıklı biçimde oluşturulan üye kayıtlarıyla mümkün olacaktır. Siyasi partilere üye olmanın kolaylaştırılması ve üye kayıtlarının sağlıklı tutulması parti içi demokrasinin güvenceleridir.

Bu açıdan;

1. Siyasi parti üye kayıtlarının 2820 sayılı Kanununun 6, 10, 11, 12, 42 ve 60. maddelerinde gösterilen usul ve esaslara uygun şekilde tutulmasının sağlanması bakımından, ilçe seçim kurulu başkanlarının, en az altı ayda bir defa siyasi partilerin üye kayıtlarının ya da defterlerinin denetimini yapmaları, kayıtların usule uygun olarak tutulup tutulmadığı, mühürlerinin ve tasdiklerinin olup olmadığını bir tutanakla tespit etmeleri, gerekli defter ve kayıtları tutmayanlar, defter ve kayıtları tahrif veya yok edenler, gizleyenler veya ortaya çıkacak usulsüz kayıtlardan bu kaydı yapan ve onaylayan partili yetkililerin sorumlu olacaklarının ilgililere bildirilmesi ve gerektiğinde yasal sürecin başlatılması gereklidir.⁵³

2. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının, siyasi parti sicillerinin tutulmasına özgülüenmiş, ihtiyacına göre tasarlanmış, tüm aşamalarda kontrol ve denetimi yapabileceği teknik alt yapı ile, siyasi parti genel merkezleri, Yüksek Seçim Kurulu, İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü Siyasi Partiler Bürosu, Nüfus ve Vatandaşlık Genel Müdürlüğü, Sosyal Güvenlik Kurumu Noterler ve Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü ile sağlıklı bilgi alış verişini sağlanmalıdır.

3. Üye kayıt işlemleri gerek Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından gerekse ilgili siyasi parti tarafından aynı anda görülebilmesi sağlanarak, üyenin isteği dışında, kötü niyetle veya yanlışlıkla yapılan kayıt silme işlemlerinin önüne geçilmesi sağlanmalıdır.

4. Ayrıntılı üye kayıt formu düzenlenerek, ilgilinin başvurusu kabul edildiğinde kişiye başvurusunun kabul edildiğinin telefon, SMS veya e-posta yoluyla ilgili kişiye bildirilmelidir. Böylelikle; yaygın ya da aynı ismi taşıyan kişilerin, önceden başka parti üyesi olduğu halde bilgisi dışında veya kötü niyetle yeni bir partiye üye kaydının önüne geçilmesi ve mükerrer kayıtlara fırsat verilmemesi sağlan-

mış olacaktır.

5. Elektronik alt yapı hazırlanarak; yasa gereği, yılda iki kez gerçekleştirilen üye bildirim işlemi her zaman yapılabilir hale getirilmiş olacaktır.

Sicil ve üye kayıtlarının elektronik ortamda tutulması için hazırlanan ölçütler, tanımlı bilgiler, güncel gelişmelere paralel; örneğin siyasi partilerin büyük kongre, il kongresi ve ilçe kongrelerinde seçilen delegeler için “delege listesi” adı altında tanımlanmış bir sütün açılmalıdır. Önceki dönemlere ilişkin sorgulama yapılabilmesi, siyasi parti üyelerinin yaşı, cinsiyeti, nüfus kaydı, adli sicil kaydı ve güncel ikamet adreslerine ulaşılması, partilerin ve vatandaşların siyasi parti üyelik bilgileri, genel merkez, il-ilçe-belde teşkilatlarıyla ilgili kayıtlara anında ve sağlıklı biçimde ulaşılabilmesi açısından teknik altyapının buna uyumlu hale getirilmesi gerekmektedir.

6. Siyasi Partilerin kendi asıl amaçları dışında faaliyetler yapmak için (ticari kazanç elde etmek, bar-kafe-lokanta-eğlence yeri işletmek) kurulmasının engellenebilmesi ya da bu tür amaçlarla kurulmuş partilerin faaliyetlerinin denetlenebilmesi bakımından; siyasi partilerin ticari faaliyetleri idari açıdan ayrıntılı düzenlenip, piyasa koşulları getirilerek, amacı aşan ticari faaliyetler açısından cezai müeyyideler getirilmelidir.

7. 2820 sayılı Kanun’a aykırılık teşkil eden eylemler yeniden tanımlanıp, adli ve idari yaptırımlar belirlenerek, bu yaptırımları uygulayacak birimler yasada açıkça gösterilmelidir.

8. 2820 sayılı Kanun’un 6/2. maddesi uyarınca mükerrerlikten dolayı her iki partiden üye kaydı silinen vatandaşların veya üyelik işlemleriyle ilgili hak kaybına uğrayan parti ya da ilgili kişilerin, bu işlemlere karşı yasal başvuru yolları Siyasi Partiler Kanununda açıkça düzenlenmelidir.

9. Siyasi partilerden noter aracılığı ile istifa edilmesi durumunda, istifanın ilgili noter tarafından hiçbir ücret alınmaksızın, re’sen Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına intikal ettirilmesi için gerekli yasal ve idari düzenlemeler yapılmalıdır.

10. 2820 sayılı Kanun’un 104 üncü maddesinde belirtilen “*ihhtar kararı*” na rağmen ihtara uymayan siyasi partiler Anayasa Mahkemesince ya Hazine yardımından mahrum edilebilir ya da kapatılabilir. Bu müeyyide Hazineden yardım almayan siyasi partiler açısından bir şey ifade etmemektedir. Bunun dışında partinin kapatılması se-

İsmail Hakkı ŞENTÜRK

çeneği uzun ve zorlu bir süreçtir. bu bağlamda; ihtar kararı verilen partiler bakımından, eksikliklerin tamamlanacağı ana kadar Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından parti faaliyetlerinin askıya alınmasına karar verilebilme imkânı getirilmelidir.

KAYNAKÇA

ARASLI, Oya Adaylık Kavramı ve Türkiye’de Milletvekilliği Adaylığı, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara 1972

DAVER, Bülent “Anayasa Mahkemesi Kararları Açısından Siyasal Partiler; Birkaç Örnek Olay” www.anayasa.gov.tr (Erişim tarihi 15 Kasım 2014)

DİNLER, Veysel Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Siyasal Partiler Yüksek Lisans Tezi Isparta – 2003

ERDOĞAN, Teziç, , Anayasa Hukuku, S.305, İstanbul 1998

İYİMAYA, Ahmet, TBB Dergisi, Sayı 64, Yıl 2006, Sayfa 189

KUZU, Burhan, “1961 ve 1982 Anayasalarında ve Bunlara İlişkin Siyasal Partiler Kanunlarında Siyasal Parti Kavramı, Kuruluşu ve Kapatma Rejimi (Karşılaştırmalı Bir İnceleme)”, İÜHFİM,

KÖYBAŞI, Zafer Türkiye’de Siyasal Partilerin Aday Tespiti Yüksek Lisans Tezi Konya 2006

OKTAY, Uygun, , Çoğulcu Demokrasi ve Siyasal Partilerin Kapatılması Rejimi, Uluslararası Anayasa Kongresi Metinler Kitabı, İstanbul 2012

PERİNÇEK, Doğu, “Siyasal Partilerin Hukuki Rejimleri”, Siyasal Partiler ve Demokrasi Sempozyumu, TESAV, Ankara, 1995, Mustafa KOÇAK, Siyasal Partiler ve Türkiye’de Siyasal Parti Yasakları, Turhan Kitabevi, Ankara, 2002

SARIBAY, Ali Yaşar, Türkiye’de Demokrasi ve Politik Partiler, Alfa, İstanbul, 2001

ŞAHBAZ, İbrahim, Türkiye’de Siyasal Partilerin Sınırlandırılması, Siyasal Partiler ve Demokrasi Sempozyumu, Ankara 2005

TANİLLİ, Server, Devlet ve Demokrasi Anayasa Hukukuna Giriş, 8. Baskı, Çağdaş Yayınları, İstanbul, 1996,

TUNAYA, Tarık Zafer, Türkiye’de Siyasal Partiler 1859-1952, Doğan Kardeş Yayınları, İstanbul, 1952

YÜCEL M. Serhan Türkiye’nin Siyasal Partileri (1859-2005) Alfa Yayınları Şubat 2006

İnternet adresleri

www.yargitaycb.gov.tr

www.hsyk.gov.tr

<https://eksisozluk.com/siyasi-parti-uyeliginin-desifre-edilmesi->

www.milliyet.com.tr »

www.bugun.com.tr.güven partisi

Anayasa Mahkemesi kararı 13.3.2003 Tarih, 1999/1-2003/1 Sayılı Kararı, 19.7.2003 Tarih, 25173 Sayılı Resmi Gazete

AİHM, Almanya Komünist Partisi/ Almanya ve Türkiye Birleşik Komünist Partisi/ Türkiye Ve Refah Partisi/ Türkiye Kararları

Milli Güvenlik Kurulu Tutanağı, B: 141, T. 20.4.1983. O: 2. S. 635

YSK 25.04.2013 Tarih Ve 2013/1 Sayılı Genelgesi

Türk Dil Kurumu, Günlük Türkçe Sözlük

Türk Hukuk Lügati, Ankara 1991

Türkiye Noterler Birliği

HSYK genelgesi

(Footnotes)

1 Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı Siyasi Partiler Bürosu 9 Kasım 2014